

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Харківської Алли Анатоліївни на дисертацію Кравченко Олени Іванівни „Теоретико-методологічні засади моделювання стратегічного розвитку університету”, подану до захисту у спеціалізовану Вчену раду Д 29.053.03 у Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження викликана значним посиленням інтересу до проблеми управління розвитком закладів вищої освіти в умовах інтеграції в Європейський простір. Незважаючи на достатню увагу науковців до теоретико-методологічних проблем стратегічного управління у сучасних закладах вищої освіти та управління їх конкурентоспроможністю, проблема моделювання стратегічного розвитку університету ще не були предметом окремої розвідки.

Проведене О.І. Кравченко дослідження спрямоване на вирішення суперечностей між:

- суспільним запитом на швидке реагування університетів на зовнішні та внутрішні зміни та відсутністю розроблених теоретико-методологічних зasad цієї діяльності;
- наявністю позитивного досвіду провідних зарубіжних університетів у практиці моделювання стратегічного розвитку та відсутністю порівняльних досліджень у цій сфері, які були б корисні в управлінні закладами вищої освіти;
- потенційними можливостями та реальним станом моделювання стратегічного розвитку університету в практиці управління закладами вищої освіти;
- наявністю теоретичних здобутків і наукових досягнень щодо моделювання стратегічного розвитку університету та недостатнім їх урахуванням у створенні науково-методичного та технологічного забезпечення цього процесу (с. 28 – 29 дис., с. 3 автореф.).

Саме тому можна зробити висновок, що актуальність дисертаційного дослідження Кравченко Олени Іванівни „Теоретико-методологічні засади моделювання стратегічного розвитку університету” зумовлена соціальною значущістю проблеми. Ця робота відповідає суспільній потребі у різноманітних концепціях управління, створення яких може стати підґрунтям для подальшого розвитку системи управління освітою в Україні.

Ступінь обґрутованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрутованість наукових положень, висновків, рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі, підтверджується відповідністю принципових положень дослідження меті,

завданням, ґрутовним аналізом джерельної бази, чіткою методологією дослідження. Так, авторкою дисертації використано значний теоретичний доробок у галузі філософії освіти, теорії менеджменту, теорії стратегічного менеджменту, державного управління, теорії управління навчальними закладами, теорії моделювання педагогічних та управлінських об'єктів, теорії компаративної педагогіки, що дозволило зробити багатоплановий концептуальний аналіз досліджуваної проблеми. У ході наукового пошуку дисертанткою виявлено й проаналізовано теоретичні ідеї, які характеризують проблему моделювання стратегічного розвитку університету. Джерельна база дослідження відрізняється різноманітністю. Олена Іванівна аналізує монографії, статті, документи, що засвідчують стратегічний розвиток зарубіжних та вітчизняних університетів, публікації періодичних видань сучасного етапу розвитку управлінської діяльності. Саме такий склад використаних джерел, а також їх достатня кількість (944) дозволили всебічно розглянути проблему дослідження, зробити обґрунтовані висновки.

Спираючись на різні підходи щодо розуміння сутності моделювання стратегічного розвитку університету, дисертантка надає визначення основним поняттям дослідження: „стратегія розвитку університету”, „стратегічний план університету”, „стратегічна програма університету”, „стратегічний розвиток університету”. Зокрема, визначено ключове поняття дослідження „*моделювання стратегічного розвитку університету*”, що подається як особливий вид управлінської діяльності і передбачає ініціювання стратегічних змін, формування стратегічної інформації на основі результатів стратегічного аналізу, розроблення документів, які засвідчують стратегічний розвиток університету на засадах демократизму, колегіальності та відкритості з метою підвищення конкурентоспроможності університету (с. 104 дис.). Кравченко О. І. визначає, що процес моделювання стратегічного розвитку університету здійснюється за умови наявності інформації про діяльність ЗВО в минулому, інформації про майбутній стан освітнього закладу та способи його досягнення.

Оцінюючи викладений у першому розділі (с. 40 – 106 дис.). матеріал в цілому, зазначимо, що обґрунтування висунутих положень здійснюється з належною доказовістю й послідовністю. Цьому сприяє як достатньо чітка структурованість дисертації загалом, так і її окремих підрозділів зокрема. Кожний підрозділ дисертації логічно завершується стислими висновками, а кожний розділ – розгорнутими.

Другий розділ дисертації присвячений теоретичному і практичному дослідженням проблеми моделювання стратегічного розвитку університету. Важливою практичною умовою дослідження моделювання стратегічного розвитку університету стало розроблення системи параметрів, критеріїв та показників аналізу цього процесу, за допомогою яких можливе виявлення особливостей процесу моделювання стратегічного розвитку для різних ЗВО (п. 2.2, с. 122 – 152 дис.). Запропоновані критерії є прикладом системного охоплення предмета дослідження.

Результати кількісного та якісного аналізу процесу моделювання стратегічного розвитку різних ЗВО дали підстави дисерантці зробити висновок про те, що моделювання стратегічного розвитку зарубіжних університетів відбувається відповідно до розроблених параметрів, критеріїв та показників. Здійснений детальний аналіз процесу моделювання стратегічного розвитку зарубіжних університетів дозволяє вважати доцільним управління розвитком університету відповідно до стратегії розвитку. Важливим є те, що в роботі розкриті спільні й відмінні риси процесу моделювання стратегічного розвитку зарубіжних університетів, зокрема відповідно до їх рангових позицій у світових рейтингах (п.2.3, с. 222 – 223 дис.)

Спираючись на приклади стратегій розвитку вітчизняних університетів у порівнянні зі стратегіями розвитку зарубіжних університетів, О. І. Кравченко переконливо вказує на недоліки у розроблені документів, які засвідчують стратегічний розвиток українських ЗВО.

У третьому розділі (с. 260 – 330 дис.) дисерантка визначає концептуальні засади моделювання стратегічного розвитку університету, які мають теоретичне й практичне значення для управлінської діяльності. До концептуальних зasad віднесено принципи й закономірності моделювання стратегічного розвитку університету, інструментарій, необхідний для здійснення ефективного цього процесу, модель стратегічного розвитку ЗВО. Вдалим у тексті дисертації є ілюстрація принципів моделювання стратегічного розвитку університету за допомогою таблиць, в яких зазначено сутність та переваги кожного з наведених принципів (п. 3.1, с. 260-287 дис.).

У четвертому розділі (с. 331 – 415 дис.) дослідження авторка наводить обґрунтування технології моделювання стратегічного розвитку університету, управлінські операції якої відповідають зазначеному процесу. Достатньо детально О. І. Кравченко розкриває зміст управлінських операцій відповідно до кожного етапу розробленої технології (п. 4.1., с. 331 – 378 дис.). Глибоке розуміння досліджуваної проблеми висвітлено автором у результатах експертного опитування суб'єктів моделювання стратегічного розвитку університету щодо можливості впровадження розробленої технології. Слід позитивно оцінити спроби визначити перспективи впровадження технології моделювання стратегічного розвитку університету (с. 412 дис.)

Структура дисертації продумана, основний матеріал викладено грамотно й послідовно. Теоретична обґрунтованість, використання багатої джерельної бази і різноманітних методів дослідження зумовили його наукову новизну, теоретичну й практичну значущість.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність одержаних результатів забезпечується методологічною та теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження. Реалізація мети й завдань розвідки забезпечені шляхом комплексного використання обґрунтованої системи методів наукового пізнання.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

•уперше обґрунтовано поняття „моделювання стратегічного розвитку університету як особливий вид управлінської діяльності, що передбачає ініціювання стратегічних змін, формування стратегічної інформації на основі результатів стратегічного аналізу, розроблення документів, які засвідчують стратегічний розвиток університету на засадах демократизму, колегіальності та відкритості з метою підвищення конкурентоспроможності університету”; розроблено систему параметрів, критеріїв, показників аналізу процесу моделювання стратегічного розвитку університету; створено систему класифікаційних ознак стратегії розвитку університету, які дозволяють ідентифікувати траєкторію розвитку ЗВО на освітньому ринку; теоретично обґрунтовано модель стратегічного розвитку, яка складається з методологічного, змістового, технологічного, результативного компонентів; теоретично обґрунтовано технологію моделювання стратегічного розвитку університету, яка вміщує підготовчий, діагностичний, планувальний та результативний етапи;

•уточнено й конкретизовано сутність інструментів моделювання стратегічного розвитку університету щодо їх застосування в системі управління розвитком закладу вищої освіти, що забезпечують здійснення стратегічного аналізу університету, формування стратегічної інформації, розроблення стратегії розвитку університету та стратегічне планування;

•удосконалено розуміння сутності стратегії розвитку та стратегічного плану університету як основних управлінських механізмів моделювання стратегічного розвитку університету, їхньої ролі в управлінні розвитком закладу вищої освіти;

•набули подальшого розвитку загальні наукові уявлення про сутність управління розвитком закладу вищої освіти, теоретико-методологічні засади моделювання стратегічного розвитку університету; положення щодо вирішальної ролі провідних компетенцій суб’єктів моделювання стратегічного розвитку університету, які структурно поділяються на соціальні, інформаційні, експертно-консультивативні, когнітивні та спеціальні, а функціонально визначаються змістом теоретичних і практичних завдань, які суб’єкт управління розв’язує в процесі ініціювання стратегічних змін, аналізування стану університету в минулому, теперішньому й майбутньому часі, розроблення стратегії розвитку та стратегічного плану.

Одержані наукові результати характеризуються аргументованістю і достовірністю, що забезпечується повнотою аналізу достатнього масиву наукової літератури за темою дослідження, а також використанням надійних діагностичних методик, репрезентативністю вибірки, коректним застосуванням методів математичної статистики.

Робота написана на високому науково-теоретичному рівні, узагальнює багатий теоретичний і практичний матеріал. Стиль дисертації відповідає вимогам науковості, логічності, послідовності. Джерельна база дослідження відрізняється різноманітністю.

Зроблені висновки мають теоретичну і практичну цінність для управлінської практики. Аналіз тексту дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що автором послідовно реалізуються всі поставлені завдання дослідження.

Основні положення дисертаційного дослідження О. І. Кравченко знайшли досить повне відбиття в її публікаціях, кількість яких відповідає чинним вимогам.

Зауваження й побажання щодо змісту дисертації. У цілому представлена до захисту дисертація є логічним, завершеним, виконаним на високому теоретичному і методологічному рівнях дослідженням. Водночас уважаємо за потрібне зробити деякі зауваження і пропозиції.

1. У дисертації декларується використання кількох методологічних підходів до дослідження, а саме: системний, синергетичний, компаративний, середовищний, компетентнісний, проте відсутній технологічний підхід, відповідно до якого розроблялася технологія моделювання стратегічного розвитку університету.
2. У підрозділі 1.2 обґруntовується система параметрів, критеріїв та показників аналізу процесу моделювання стратегічного розвитку університету, проте відсутня методика використання цих критеріїв.
3. У дисертації авторка надає узагальнене визначення особливостей моделювання стратегічного розвитку університету, що не розкриває особливостей стратегічного розвитку конкретних університетів із певними параметрами.
4. У тексті дисертації недостатньо чітко розмежовані процеси моделювання стратегічного розвитку університету та управління стратегічним розвитком університету. Такий підхід не відповідає завданням дисертаційного дослідження.
5. У підрозділі 3.4. запропонована О. І. Кравченко модель стратегічного розвитку університету, яка за своєю сутністю є системою моделювання стратегічного розвитку університету, оскільки модель стратегічного розвитку повинна містити процес реалізації.
6. Обґрутування технології моделювання стратегічного розвитку передбачало дослідно-експериментальну перевірку, яка в цій роботі обмежується експертним оцінюванням запропонованої технології щодо відповідності управлінських операцій процесу моделювання стратегічного розвитку університету та впровадження її елементів в практику управління закладом вищої освіти, що значно знижує емпіричні результати дослідження.

Висловлені зауваження і пропозиції в цілому не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи О. І. Кравченко, яка в межах визначених автором цілей і завдань є цілісним, закінченим дослідженням важливої й актуальної педагогічної проблеми.

Оцінка ідентичності автореферату й основних положень дисертації. Автореферат О. І. Кравченко відповідає основному змісту дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки й рекомендації

розкриті й обґрунтовані в тексті дисертації.

Загальний висновок. Дисертація „Теоретико-методологічні засади моделювання стратегічного розвитку університету” виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є самостійним, логічним, завершеним дослідженням актуальної проблеми; відповідає вимогам пп. 9, 10, 12-14 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015), а її автор – Кравченко Олена Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
Комунального закладу „Харківська
гуманітарно-педагогічна академія Харківської
обласної ради

A. A. Харківська

Підпис *Харківської А.А.*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів *О.І.*
«28» серпня 2015 рік